

Annemie Struyf

DURF DROMEN

Leven tussen
droom en daad

Lannoo

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Vormgeving: Kris Demey

Coverbeeld: Thierry Van Vreckem

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2020, en Annemie Struyf
D/2020/45/515 – ISBN 978 90 014 71640 – NUR 740

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

WOORD VOORAF	7
HOOFDSTUK 1 ‘Ils vont bien, les amoureux’	11
HOOFDSTUK 2 Alles begint met een droom	21
HOOFDSTUK 3 Sta stil bij je droom	41
HOOFDSTUK 4 Onderzoek je droom	55
HOOFDSTUK 5 De stille, groene droom	69
HOOFDSTUK 6 De droom van mijn zoon	87
HOOFDSTUK 7 Dromen van de Grote Reset	107
HOOFDSTUK 8 De liefde, ja, de liefde	125
HOOFDSTUK 9 Van droom naar nachtmerrie	145
HOOFDSTUK 10 Dromen van het paradijs	161
HOOFDSTUK 11 De Spaanse droom	179
HOOFDSTUK 12 Mijn grote droom	195
DANKWOORD	215

WOORD VOORAF

*Ik droom. Jij droomt. Hij droomt. Zij droomt.
Allemaal koesteren we een droom, een grote of een kleine.
Over een nieuwe start, een verre reis, een ander leven.
Over meer rust en ruimte, meer geluk en harmonie.
Over schonere lucht, meer rechtvaardigheid.
Over genezen en opnieuw gezond worden.
Over grote idealen en de wereld verbeteren.
Over klein geluk dat alles de moeite waard maakt.*

De laatste jaren heb ik rondgezworven langs mensen die ervan droomden het drukke, stresserende, propvolle, zeurende, gepolariseerde Vlaanderen te verlaten om elders een nieuw leven te beginnen. Ze verhuisden naar het zuiden of het noorden, dichtbij of verder weg, vaak dicht bij de natuur, op een plek met meer ruimte, zuurstof, zon en licht. Ik reisde die dromers achterna, dwars door Frankrijk, Spanje en het Hoge Noorden, en kwam terecht bij mannen en vrouwen die de stap hadden gezet om hun lang gekoesterde droom waar te maken. Ze waren daadwerkelijk in een nieuw leven gestapt.

In diezelfde periode viel ik zelf uit mijn droom en kwam ik op een harde grond terecht. Een tijdlang durfde ik niet meer te dromen van een nieuw leven, een nieuwe start. Dan keek ik naar mezelf met donkere gedachten: jij bent 55 nu, net gescheiden, moeder van vijf kinderen. In eenzaamheid ga jij oud worden. Dat is jouw perspectief.

Intussen bleef ik wel de dromen van anderen volgen en supporteerde ik aan de zijlijn. Gefascineerd luisterde ik naar de droom van mijn oudste zoon. Hij was succesvol in zijn job, maakte carrière en reisde de wereld rond. Maar toch bleef hij dromen van dat ene grote avontuur. Samen met zijn vriendin wilde hij er een jaar tussenuit om een grote motortocht te maken, van Alaska naar Patagonië. De *Panamerican Route*.

Overal waar ik keek, ontmoette ik mensen met een droom. Migranten die de zee oversteken, hun droom achterna. Allemaal dromen we van properere lucht en een onbedreigd klimaat. Ik ontmoette vrouwen die zwanger werden en nieuw leven op de wereld zetten. Ik zag baby's geboren worden. Ik ontmoette mannen die dromen van een leven als vrouw. En vice versa. Singles die dromen van de beslissende ontmoeting. Mensen op zoek naar zin. Lijdende mensen die snakken naar verlossing. Mensen die hopen op een nieuwe kans. Mijn jongste dochter die snakt naar haar 16de verjaardag. Enzovoort, enzovoort.

Al die dromers rondom mij heb ik een lange tijd nauwkeurig geobserveerd. Ik heb hen van dichtbij gevolgd in hun vallen en opstaan, hun successen en mislukkingen, hun streven en hun pogingen. Aan de kant van het parcours stonden altijd supporters die riepen: 'Go, go, go! Doen!'

Meestal bedoelden ze het goed, en vroeger zou ik mee gesupporterd hebben. Maar nu niet meer. Als er nu iemand wil 'vertrekken' of 'springen' of 'zijn droom achterna wil', roep ik niet meer: 'Go, go, go!'

Nu zeg ik: 'Onderzoek je droom. Bekijk hem heel zorgvuldig. Koester hem. Zorg dat de voorwaarden maximaal vervuld zijn om je kans op slagen zo groot mogelijk te maken. Spring pas op het moment dat je er helemaal klaar voor bent.'

Tegen iemand die het Kanaal wil overzwemmen, zeg je toch ook niet: ‘Spring! Duik! Doen!’ Integendeel, die zwemmer moedig je aan om zich optimaal voor te bereiden, zodat de kans om de overkant te bereiken maximaal en realistisch is.

Zelf droomde ik intussen ook van een nieuwe start, ben ik uiteindelijk ook in een nieuw leven gestapt. Een leven dat me nog elke dag bijzonder dankbaar en gelukkig stemt.

Daarom schrijf ik dit boek.

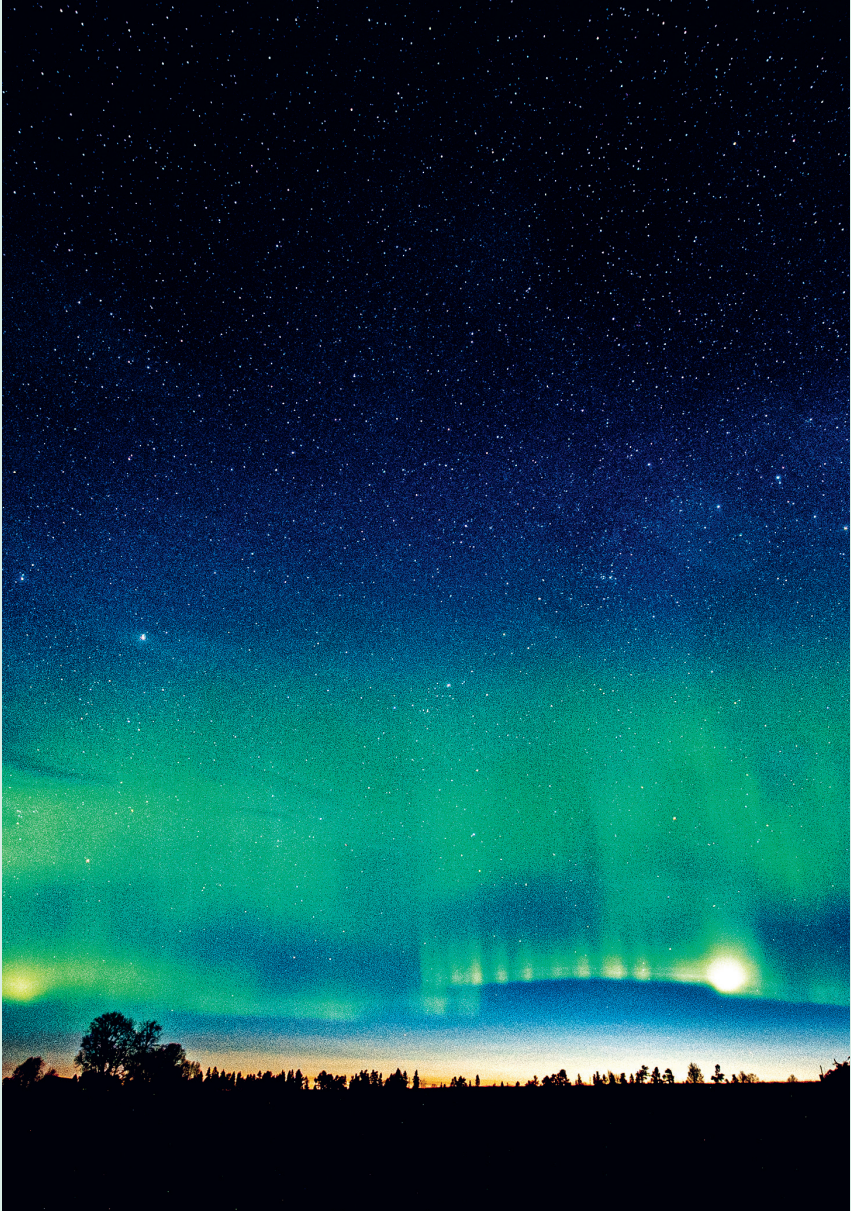
Om de lessen die ik de laatste jaren in mijn persoonlijke en professionele leven geleerd heb, te kunnen doorgeven aan andere dromers.

Want geloof me, dromen zijn géén bedrog.

Ze moeten gewoon beter gekoesterd worden.

Annemie Struyf

september 2020

1

‘Ils vont bien, les amoureux’

Mijn man droomde er altijd al van om in een hut op de Noordpool te wonen. (...) Op een dag bleef hij na een wetenschappelijke expeditie op Spitsbergen. (...) Er kwamen brieven en telegrammen uit het Hoge Noorden: “Laat de boel de boel en kom ook naar de Noordpool.”

Samen dwalen we door kronkelende straatjes in het centrum van Brussel. In een klein theaterzaaltje hebben we net een oude film gezien. Omdat hij naast me zat en we nog nooit samen naar de cinema waren geweest, kon ik me niet goed concentreren. Hij is 58, ik ben 58, en we zijn verliefd. Een typisch Brusselse brasserie met warme charme en zachte lichtjes lokt ons naar binnen. Daar zitten we dan, met een heleboel mensen rondom ons. Maar we zien hen niet echt, zo gaan we in elkaar op. We praten en lachen, de hele avond lang. Onze gesprekken gaan maar door en door, al maandenlang raken we niet uitgepraat.

Hij is een leeftijdsgenoot, en dat vind ik fijn. We hebben dezelfde referenties, we zijn in hetzelfde tijdsgewricht opgegroeid, met dezelfde muziek, dezelfde boeken, gelijkaardige herinneringen. Die herkenbaarheid vind ik bijzonder aangenaam. We zitten in dezelfde levensfase. Als hij 15 jaar ouder was, zat ik hier met een oude man. Dat zou een heel andere dynamiek geven. Als hij 15 jaar jonger was, zou ik me als vrouw snel oud beginnen te voelen. Dus nee, dezelfde leeftijd vind ik comfortabel. Bovendien is verliefd zijn op je 58ste volgens mij intenser dan op je 18de. Iedereen wordt verliefd op 18, en is het niet de juiste, dan komt er wel een volgende. Als je op je 58ste de liefde ontmoet, probeer je die meer te koesteren. Ik heb dus het gevoel dat ik aan het begin van een nieuw leven sta. Ik ben gezond en energiek en wil nog zoveel.

We moeten nog ontdekken hoe we onze liefde vorm gaan geven. De toekomst ligt dus nog helemaal open voor ons.

Eigenlijk had ik niet durven hopen om na mijn scheiding opnieuw de liefde te vinden. Ik wilde realistisch zijn, omdat ik rond mij veel vrouwen van mijn leeftijd zie die gescheiden zijn en alleen blijven. En veel mannen van mijn leeftijd die een relatie beginnen met een jongere vrouw. Is het realistisch om op je 58ste te hopen dat je nog

de ‘Liefde’ met een hoofdletter ontmoet? Ik durfde dat niet. Nee, want als je dat hoopt, komt het niet en word je heel ongelukkig. Ik wilde vooral op een positieve manier alleen kunnen zijn. En ja, ik heb ontdekt dat ik dat kan, en dat vind ik een geruststellende gedachte. Al moet ik nu toch toegeven: met twee is leuker dan alleen. Het is zo fijn om dingen te delen, samen plezier te maken. In die zin ben ik uiterst dankbaar dat de liefde mij overkomen is. En ben ik blij dat ik opnieuw durf te zeggen: ja, de liefde bestaat! Hoe klef dit misschien ook klinkt, maar jawel, de liefde bestaat. Ze bestaat voor elke leeftijd en ze is niet voorbehouden aan de jeugd. En ook dit: hoe ouder je wordt, hoe kostbaarder ook de liefde wordt.

We praten vaak over de liefde, hij en ik, en dat doen we deze avond ook. Zo hebben we het even over het recente boek van Rika Ponnet, *Alleen met jou*, waarin ze een pleidooi houdt voor een herwaardering van de romantische liefde. Wellicht uit angst voor de ontgoocheling zijn we in onze maatschappij collectief sceptisch en cynisch geworden over de liefde. Begrijpelijk ook. Er zijn ontzettend veel echtscheidingen, en de lat komt steeds hoger te liggen. Ik volg de relatie-deskundige wel als ze zegt: durf te springen. Want het is pas als je dat durft dat er een nieuwe wereld voor je kan opengaan. Volg je intuïtie, werk niet met lijstjes, stel geen voorwaarden, want zo bouw je al te veel voorbehoud in. Misschien spreek ik over een paar jaar anders. Maar dan nog. Ik ga nu niet op de rem staan om het risico te vermijden dat het ooit, in de toekomst, fout zou kunnen lopen.

Daarna hebben we het over mijn vertrek binnenkort, naar het Hoge Noorden. Hij, de man op wie ik verliefd ben, is een man van de kunst en de cultuur, met een passie voor boeken, kunst en muziek, steden, tentoonstellingen, musea. Bij voorkeur trekt hij zuidwaarts, naar Frankrijk, Spanje en nog liever Italië, Griekenland of Egypte.

Zware trektochten zijn niet aan hem besteed. Onder de blote hemel slapen, overnachten in een hut of een tent, bergen bedwingen, fysieke grenzen aftasten, nee, dat vindt hij maar niks. Zelf ben ik gefascineerd door de natuur, bergen, bossen, paden, tochten, zweet en fysieke inspanning. Hij plaagt mij ermee, maar gunt het mij wel. Het is geen punt van discussie tussen ons. Want ik ben blij dat hij mij zijn wereld binnen trekt, en dat mijn werk mij dit jaar naar die andere wereld brengt. Het Hoge Noorden dus.

In de brasserie geeft hij mij een cadeautje, een zorgvuldig gekozen boek. Voor het eerst verschenen in 1938 in Berlijn, onder de titel *Eine Frau erlebt die Polarnacht*. In het Nederlands wordt dat nu, tachtig jaar later: *Een vrouw in de poolnacht*, geschreven door de Oostenrijkse Christiane Ritter. In de zomer van 1934 reisde ze haar man achterna naar de Noordpool, en schreef ze een dagboek van haar jaar op het meest afgelegen, noordelijke punt van Spitsbergen. Ze hebben geen technische hulpmiddelen, lees ik op de achterflap, behalve de natuur en de leegte is er niets. Tijdens de maandenlange poolnacht, als haar man lange periodes weg is voor de jacht, komt Christine de hut alleen uit om die na een sneeuwstorm uit te graven. In haar dagboek beschrijft ze meeslepend hoe ze standhield in de ijzige kou en uiteindelijk begon te houden van de overweldigende natuur en de ontzaglijke stilte – ver, ver weg van de westerse wereld. Christiane Ritter was 37 jaar toen ze dit dagboek schreef. Na een jaar ging ze terug naar huis, en naar haar kind, als een andere vrouw. De Noordpool had haar diep getekend, maar ze keerde er nooit meer naar terug. Uiteindelijk werd Christiane Ritter 103 jaar oud.

Mijn tocht naar het Noorden zal uiteraard veel makkelijker, comfortabeler en minder hachelijk zijn dan die van Christiane Ritter. Maar net als zij kijk ik er ontzettend naar uit. Want nadat ik zes maanden

bijna permanent in Vlaanderen verbleven heb, begint het opnieuw te knagen om te vertrekken. Vooral het gezeur hier ben ik zo beu. De meningen, de opinies. Voor, tegen. Zwart, wit. Links, rechts. De polarisering. Het discours van negativiteit en vijandigheid. Het geklaag en gezaag. Over alles, werkelijk alles. België behoort nog altijd tot de wereldtop als het gaat over economie, onderwijs, zorg, welvaart, welzijn. We zijn zo rijk, en toch zo ontevreden. We zijn – letterlijk – ziek van onze welvaart. Een buurvrouw die huisarts is, zegt dat het merendeel van haar patiënten niet met fysieke, maar met psychische klachten bij haar komt: depressies, slaapstoornissen, donkere gedachten, burn-out, suïcideplannen. Zelf probeert ze 10.000 stappen per dag te zetten – om al die verhalen van miserie het hoofd te kunnen blijven bieden en ook om haar eigen geest en lijf in beweging te houden – en schrijft ze haar patiënten zo veel mogelijk mindfulness en yoga voor. Met medicijnen wil ze voorzichtig zijn: ‘Ik kan toch niet iedereen aan infusen vol antidepressiva en slaapmiddelen hangen?’ Nochtans is zij een vrolijke vrouw, die in ieder mens alleen maar het beste ziet. Vorige zondag bijvoorbeeld nam zij het initiatief tot een zwerfvuilactie met de burens, waarop iedereen met een felgekleurd veiligheidshesje en een plastic zak het zwerfvuil in de buurt ging opruimen. Een actie die ik heel nobel vind, maar tegelijkertijd ook tamelijk zinloos, omdat we in een buurt wonen waar gewoonweg geen zwerfvuil te rapen valt. Maar bij dat bezwaar roept zij dan toch weer goedgehumt: ‘Dan nemen we er wel enkele straten bij waar wel zwerfvuil ligt.’

Daarover praten we dus, hij en ik, en over nog veel meer, de hele avond lang. Zo komt het dat we niet merken dat het laat wordt, dat de meeste klanten intussen vertrokken zijn, de tafeltjes afgeruimd, en dat het stilaan sluitingstijd is.

De vrouw die ons de hele avond heeft bediend, komt met een zachte glimlach naar ons tafeltje. *‘Ils vont bien, les amoureux?’* vraagt ze.

Het is geen aanmaning om op te krassen, maar eerder een vraag om bevestiging, of de liefde echt nog bestaat.

‘Ja, hoor’, verzekeren we haar. *‘Ils vont très bien.’*

En met een brede lach schuift ze ons nog een laatste glas toe.

’s Ochtends ontbijten, vind ik vaak het heerlijkste moment van de dag. Yoghurt met granola, een kopje koffie en de krant erbij.

Bij de tv-pagina’s blijf ik vandaag even hangen. Want deze avond wordt de laatste aflevering van mijn tv-reeks *Eviva España* uitgezonden. In die nieuwe reeks ging ik op zoek naar de drijfveren van mensen die niet alleen dromen van een nieuw leven in Spanje, maar die droom ook daadwerkelijk proberen waar te maken. Helemaal opnieuw beginnen kan een mens natuurlijk nooit, want je hebt altijd een verleden dat je meedraagt. Dus hoe doe je dat, in een ander land met een andere cultuur gaan wonen? We hebben die tv-reeks met veel liefde en plezier gemaakt. De samenwerking was heerlijk, de kijkcijfers uitstekend en de waardering ook. Ik heb altijd gedacht dat het succes van dat programma te maken heeft met de spiegel die het ons voorhoudt. Schuilt er niet diep in elk van ons een verlangen om ooit eens, hier of daar, het roer volledig om te gooien? En dan lees ik, bij mijn kopje koffie, in de ‘tv-tip’ van mijn kwaliteitskrant over *Eviva España*: ‘Zo, dat is ook weer achter de rug. Negen weken lang probeerde Annemie Struyf ons duidelijk te maken dat alleen randdebielen hebben en houden verkopen om in het vervloekte Spanje een nieuw leven op te bouwen.’

Heb ik dat goed gelezen? “Randdebielen?” Is dit het werk van een internettrol? Zo grof.

Maar jawel, het staat zwart op wit in mijn papieren, zelfverklaarde kwaliteitskrant.

Vriendelijk maar kordaat laat ik de krant weten dat deze mensen het niet verdienen om op deze manier beledigd te worden. Ze hebben zich eerlijk en kwetsbaar getoond. Zo, dat moest me even van het hart. Dat is het voordeel van ouder worden, bedenk ik. Je wordt niet meer geïntimideerd door een krant of een sneer. Je hoeft voor niemand meer te kruipen, want je bent blij met wie je bent, en je hebt niets meer van hen nodig. Meer dan ooit verwacht ik van een krant dat ze schrijft wat ik moet wéten, niet wat ik moet dénken. En bovendien verwacht ik beschaafd taalgebruik in mijn krant. Wat zijn kranten windmolens geworden! Ze blazen en razen, maar het geroezemoes wordt me vaak te luid. Het zwelt vaak aan tot geschreeuw en gevloek. Wat kan ik dan nog doen? Zo veel mogelijk voor de stilte gaan. Of voor de schoonheid. *La grande bellezza*. Voor mijn geliefden. Voor boeken (eerst dat van Christiane Ritter, natuurlijk), een tentoonstelling hier, een concert daar. En verder wil ik opnieuw de wijde wereld in, ver weg of dichtbij. Scandinavië, *here I come*. Het is tijd om te vertrekken.

's Avonds begin ik te lezen in het dagboek van Christiane Ritter: 'Mijn man droomde er altijd al van om in een hut op de Noordpool te wonen. (...) Op een dag bleef hij na een wetenschappelijke expeditie op Spitsbergen, viste met zijn kotter op de ijszeeën, en als 's winters alles bevroren was, joeg hij op het vasteland op pelsdieren. Er kwamen brieven en telegrammen uit het Hoge Noorden: "Laat de boel de boel en kom ook naar de Noordpool."

Maar zoals voor alle Midden-Europeanen stond de Noordpool voor mij gelijk met kou lijden en je eenzaam voelen. Ik ging dus niet meteen.

Gaandeweg begonnen de dagboeken die in de zomer uit het Hoge Noorden kwamen me echter te fascineren. (...)

Toen werd het voorjaar en kwam er opnieuw een brief van mijn man:

'Ik hoop dat je doet wat je beloofd hebt en dit jaar komt. Ik heb voor de komende winter een kleine hut aan de noordkust van Spitsbergen gehuurd. Die schijnt goed en stevig gebouwd te zijn. Al te eenzaam zal het niet voor je worden, want in de noordwesthoek van de kust, ongeveer 90 kilometer verderop, woont nog een jager, een oude Zweed. Hem kunnen we in het voorjaar, als het licht terugkomt en de zee en de fjorden dichtgevroren zijn, een keer gaan opzoeken.

Behalve je skischoenen hoef je niets mee te nemen. Een skiuitrusting is er nog van een vorige kameraad. Ik zorg voor proviand en wat er verder allemaal nodig is voor een overwintering. Neem vooral niet meer mee dan je in een rugzak kan dragen. Er doet zich een gunstige gelegenheid voor om op onze plaats van bestemming te komen. We roeien met jager Nois vanuit de Adventfjord dwars over de Isfjord. Hij wil ons dan met zijn hondenslee nog over de gletsjers brengen, daarna gaan we alleen verder, door de Wijdefjord, almaar rechtdoor. We moeten wel een paar gletsjerrivieren oversteken. In een dag of veertien kunnen we bij onze hut aan de noordkust zijn.'

Met een glimlach sluit ik het boek, maar niet zonder eerst nog even de opdracht te herlezen die mijn lief op de titelpagina geschreven heeft:

Voor mijn vrouw in de winternacht.

Een boek om te lezen op haar poolreizen. Want whatsapp-berichten uitwisselen of telefoneren kunnen we misschien niet tussen de Noordpool en hier.

XXX

Noëlla: 'In feite ben ik nu die oude olifant in de savanne van het Rwindipark.
Die olifant die niet meer meekan met de familie.'

2

Alles begint met een droom

*Zijn dagboeken vertelden over reizen
op het water en over het ijs, over de
dieren en de bekoring van de wildernis,
over het wonderlijke licht dat in
de verlatenheid van de poolnacht op
het landschap viel en op jou als mens.*

‘Vrijdag is Internationale Vrouwendag’, mailt een journalist mij, ‘en dat willen we extra in de kijker zetten. Dit jaar is het thema “Heldinnen”: opvallende, onzichtbare, al dan niet nog levende vrouwen die iets groots of kleins gedaan hebben. Heldinnen die zich op uitzonderlijke wijze hebben ingezet voor de rechten van de vrouw, voor hun medemens. Daarom vragen we aan jou wie jouw “heldin” is. Dit mag een nationale of internationale vrouw zijn waar jij naar opkijkt (iedereen behalve jouw moeder, want we willen er geen *moederdagbijlage* van maken).’

Tja, dat vind ik een moeilijke. Want eerlijk gezegd, ik heb weinig talent voor bewondering. Iedereen moddert maar wat aan, volgens mij, en ik geloof niet zo in helden en heldinnen. Maar kom, ik wil niet tegendraads zijn en ze vragen het zo vriendelijk. Als ik er even over nadenk, zal ik wel een heldin vinden, zeker? Ik zoek en zoek in mijn geheugen – zangeressen, kunstenaressen, politica’s, schrijfsters... – en dan weet ik het plots. Met een groot en knagend schuldgevoel besef ik dat ik één grote, echte, onvervalste, bescheiden heldin ken.

Ja, Noëlla is mijn heldin. De enige echte. Een missiezuster die zestig jaar in Congo heeft gewoond, voor én na de onafhankelijkheid. Tegenwoordig staat de koloniale periode weer helemaal op de agenda, maar tegelijkertijd lijkt het discours over Congo mij soms wat op drift. Nuancering is ver zoek, en vele stemmen schreeuwen maar door elkaar. ‘Iedereen die iets met Congo te maken had, is fout geweest.’ Over missionarissen zoals Noëlla wordt schamper gesproken, met als doodoener: ‘De missionarissen gingen alleen maar naar Congo om zieltjes te winnen.’

Noëlla niet, dat weet ik wel zeker. Die zieltjes winnen, dat hield haar niet bezig. Ze had wel wat anders te doen. Scholen bouwen, bijvoorbeeld. Ze was een bouwzuster. Bouwheer, aannemer en

architect tegelijkertijd. Ze leefde met de melaatsen en werd zelf melaats. Dankzij tijdig ingrijpen bezweek ze niet aan de ziekte, al hield ze er wel voortdurende pijnen en grote gevoelloze plekken op haar ledematen aan over.

In 2011 ontmoet ik haar tijdens een reportage in Congo. Na die ontmoeting beginnen we elkaar te schrijven.

Als zij in Kinshasa verblijft – om materialen te kopen, werkvolk op te pikken of werven te bezoeken – schrijft ze mij bijna dagelijks. Als ze opnieuw in Seke Banza (Laag-Congo) is, hoor ik enkele weken niets van haar. Na enkele maanden evolueert onze rustige briefwisseling naar een intense correspondentie. Vanaf einde november 2011 ontvang ik bij elke brief van haar ook grote stukken tekst. Puzzelstukken waarin Noëlla niet alleen haar leven beschrijft, maar ook diep in haar ziel laat kijken. Haar brieven lezen als pareltjes, na een leven lang zoeken en realiseren van een levensdroom.

BRIEF VAN 21 NOVEMBER 2011

(...) Vandaag herinnerde ik mij belangrijke beelden uit mijn kindertjaren. Hoe de zelfverzekerde en zwaarbewapende nazisoldaten met forse stappen dwars door onze ouderlijke hoeve trokken. “Heil Hitler”, huilden ze, en wij, kinderen, herhaalden met kracht die onheilspellende wens. Met zijn typische moustache blijft Hitler onuitwisbaar in mijn geheugen gegriift. We liepen naar school en zagen de soldaten onze gemeente bezetten. “Hoi”, groette ik hen. “Heil”, blaften ze terug. Maar welk heil moesten we van hen verwachten? “God met ons” stond er in hun buikriemen gedrukt. Maar welke God kwam er toen bij ons op bezoek? Hij kwam de zonen van onze burens weghalen, de jonge meisjes verkrachten, de kaas en de boter van ons moeder stelen, de paarden van ons vader opeisen,

onze doodvermoeide soldaten de laatste knal in de borst schieten. Met deze vraag ben ik, bewust of onbewust, opgegroeid. (...)

De oorlog eindigde en uitgemergelde overlevenden kwamen terug uit Duitsland. De kerk herleefde met vlaggenzwaaiende jeugdgroepen, maar de gestolen bronzen klokken uit onze kerk kwamen niet terug. Want Hitler had daar kanonnen van gemaakt, en de oorlog verloren. In zijn schuilplaats had hij zelfmoord gepleegd. Die fameuze “God met ons” was eindelijk van het wereldtoneel verdwenen. (...)

Die eerste kinderervaringen liggen aan de basis van mijn roeping. Mijn grote droom. Daar ben ik zeker van. Nu, in de late avond van mijn leven, kan ik nog heel even over mijn leven staren, zoals mijn vader zo dikwijls over zijn schoongeveegde hofkeek. (...)

BRIEF VAN 22 NOVEMBER 2011

‘(...) Annemie, mens toch, waar ben ik aan begonnen? Al die herinneringen, ze grijpen me zo naar de keel. En de jaren? Die vliegen zo snel. Elke dag, elke morgen, elke avond denk ik aan mijn einde. Gelukkig heb ik ooit gezien dat de laatste momenten van een mens eenvoudig en sereen kunnen zijn. Zo hoop ik dat het ook bij mij zal zijn. (...)

BRIEF VAN 23 NOVEMBER 2011

‘(...) Na de lagere school ging ik naar het pensionaat. De directie schreef in kalligrafie mijn naam in een dik boek en mijn moeder gaf haar het nodige geld. Zo werd ik een mademoiselleke in blauw uniform, met wit gesteven kraag en mouwboordjes, middeleeuwse buigingen (mijn genre niet!), discipline, correcte lichaamshouding, strikte uren voor studie en ontspanning. Mijn moeder vertelde me

nog bondig wat ik moest doen in geval ik een groot meisje zou worden. Alles wat ietwat een seksreuk had, was in die tijd een groot taboe. De vrouwen zwegen erover, de mannen keken monkelend de andere kant op. (...)

Na de middelbare school schreef mijn moeder me in aan de Hogere Normaalschool te Anzegem. Maar plots draaide ik tegen-draads. Mijn geloof viel weg, de oefenlessen hingen me de keel uit, ik verwaarloosde mijn studies. Mijn ouders werden ingelicht over mijn bizarre gedrag en ik vertelde hen over mijn plan om van school en stad te veranderen. Ik wilde “groot worden” in Brussel, sociale studies doen en mijn eigen leven leiden. Maar vooral: ik wilde naar Belgisch-Congo. Nu, 55 jaar later, lik ik nog mijn lippen aan mijn dromen van toen. Ik, gelijk Tintin in Congo!’

BRIEF VAN 24 NOVEMBER 2011

‘(...) Geen twijfel dus, mijn kop stond naar Congo. Maar om in Congo deftig te onderwijzen, moest ik eerst de taal van Molière bijschaven. In een wederopvoedingsinrichting in Brugge zochten ze een opvoedster voor minderjarige, Franstalige meisjes. Zo kwam ik, in 1956, als opvoedster terecht bij een groep “extreme misdadigsters”. Zelf was ik pas 20, en soms voelde ik mij van hetzelfde leer gemaakt als zij: filoue tussen de filoues. Ze konden zo lief zijn: die prostituees, jonge vechtersvrouwen, vaak lesbisch, zware misdadleidsters, moordenaressen die handig een dolk hanteerden. Ze waren soms razend opvliegend, ontembaar. Maar af en toe een sigaret en een goede maaltijd hielden de kerk in het midden. Eigenlijk hadden ze maar één ding nodig: liefde. (...)’